

R A P O R T

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM NA TERENIE M. PIŁY

L I P I E C 2 0 2 5

R A P O R T

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM NA TERENIE M. PIŁY

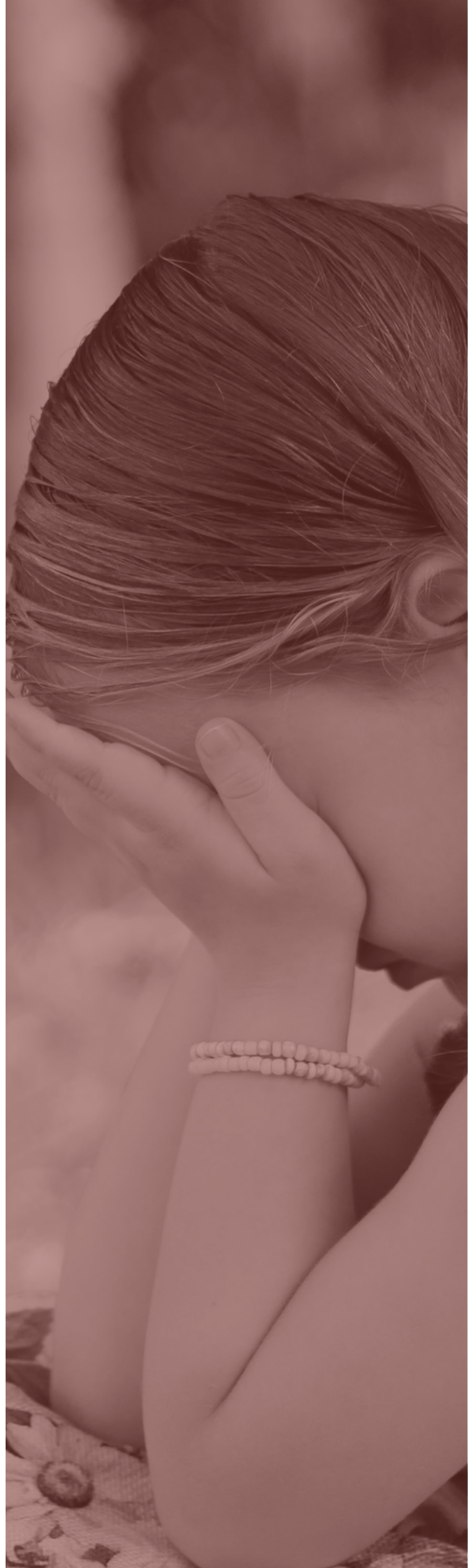
L I P I E C 2 0 2 5

autorka opracowania

mgr Magdalena Borowiak

projekt graficzny

Klaudia Sypniewska-Gappa

Wstęp

Tematyka przemocy rówieśniczej jest ważna, ponieważ dotyka bezpośrednio młodych ludzi, wpływając na ich zdrowie psychiczne, fizyczne oraz funkcjonowanie społeczne. Zjawisko to od lat stanowi przedmiot badań na poziomie ogólnopolskim, jednak większość dostępnych danych pochodzi z raportów i analiz prowadzonych przez różne fundacje. W celu uzyskania aktualnych informacji dotyczących sytuacji w lokalnym środowisku szkolnym postanowiono przeprowadzić badanie wśród młodzieży w Pile.

Inicjatywa ta zrodziła się na kanwie seminariów z cyklu "Przerwij ciszę" dotyczących przemocy, organizowanych przez Katedrę Kryminalistyki Akademii Nauk Stosowanych im. Stanisława Staszica w Pile oraz Komendę Powiatową Policji w Pile. Podczas tych spotkań pojawiła się potrzeba zgłębienia problemu w kontekście lokalnym, aby nie opierać się wyłącznie na ogólnopolskich badaniach, ale uzyskać rzetelne dane dotyczące skali i specyfiki przemocy rówieśniczej w pilskich szkołach średnich.

Przedmiotem badania było zjawisko przemocy rówieśniczej wśród młodzieży uczęszczającej do III, IV i V klas szkół średnich. Analiza obejmuje różne aspekty tego zjawiska, w tym jego formy, przyczyny, skutki oraz sposoby reagowania na przemoc w środowisku szkolnym. Badaniu poddano grupę 237 uczniów, co pozwala na uzyskanie reprezentatywnych wyników dotyczących skali i charakteru przemocy rówieśniczej w tej społeczności.

W opisywanym badaniu wykorzystano kwestionariusz ankiety. Według autorek projektu jest to odpowiednia technika badawcza, ponieważ umożliwia zebranie dużej ilości danych od uczniów w stosunkowo krótkim czasie. Badania ilościowe ze wskazaną techniką pozwalają na łatwe analizowanie odpowiedzi, zwłaszcza w kontekście określenia skali problemu. Badanie miało charakter anonimowy, a wszystkie uzyskane dane zostały wykorzystane wyłącznie w celach naukowych i opracowane w sposób uniemożliwiający identyfikację uczestników badania. Badania zostały zrealizowane przez mgr Magdalенę Borowiak (Katedra Kryminalistyki Akademii Nauk Stosowanych im. Stanisława Staszica w Pile) oraz st. asp. Olimpię Kubińską i mł. asp. Magdalенę Mróz (Komenda Powiatowa Policji w Pile, Zespół do spraw Prewencji Kryminalnej, Nieletnich i Patologii, Wydział Prewencji).

Celem badania było zrozumienie zjawiska przemocy rówieśniczej poprzez identyfikację jej różnych form, takich jak przemoc fizyczna, werbalna, psychiczna oraz cyberprzemoc. Istotnym aspektem analizy było także określenie skali występowania tego zjawiska w środowisku szkolnym i w grupach rówieśniczych. Badanie objęło również analizę przyczyn przemocy rówieśniczej, w tym wpływu środowiska szkolnego na jej występowanie. Kluczowe było ustalenie, czy młodzież dostrzega określone cechy charakterystyczne dla sprawców. Ponadto, istotnym zagadnieniem była rola technologii i mediów społecznościowych w kształtowaniu skali oraz form przemocy rówieśniczej.

Kolejnym aspektem badania była analiza skutków przemocy rówieśniczej. Ważna była identyfikacja mechanizmów reakcji młodzieży na przemoc rówieśniczą, w tym sposobów radzenia sobie z tym zjawiskiem, np. zgłaszanie incydentów oraz zweryfikowanie roli nauczycieli, rodziców oraz rówieśników w zapobieganiu i interweniowaniu w przypadkach przemocy z perspektywy młodzieży. Ostatecznym celem przeprowadzonych badań i przygotowania z nich raportu było wskazanie kierunków do opracowanie strategii profilaktycznych i interwencyjnych. Wyniki mogą posłużyć do oceny skuteczności istniejących programów przeciwdziałania przemocy oraz stanowić podstawę do tworzenia nowych metod edukacyjnych zwiększających świadomość problemu i poprawiających relacje między młodzieżą. Dodatkowo, badanie może być pomocne w opracowaniu materiałów edukacyjnych wspierających budowanie bezpiecznego środowiska szkolnego w kontekście przemocy rówieśniczej.

Wskazuje się często, że brakuje oficjalnych danych dotyczących przemocy rówieśniczej. Statystyki policyjne obejmują jedynie incydenty, które miały miejsce na terenie szkół i innych placówek oświatowych. Komenda Powiatowa Policji w Pile w 2024 roku odnotowała 179 czynów karalnych popełnionych przez 57 osób nieletnich. Dwa czyny zostały popełnione na terenie placówek oświatowych. Dotyczyły zdarzeń wyczerpujących znamiona przestępstwa zgodnie z art. 157 § 1 KK (uszczerbek na zdrowiu) oraz 278 §1 KK (kradzież).

Komenda Powiatowa Policji w Pile, w ramach realizacji szeroko rozumianej profilaktyki na podległym terenie, podejmuje szereg działań skierowanych do młodzieży w kontekście przemocy rówieśniczej. Działania te są uznawane za kluczowe w zapobieganiu tego zjawiska i budowaniu bezpiecznego środowiska szkolnego. W 2024 roku przeprowadzono 68 takich spotkań.

Działania profilaktyczne podejmowane przez policję odgrywają istotną rolę w budowaniu bezpiecznego środowiska szkolnego i przeciwdziałaniu przemocy rówieśniczej (patrz tab. na s. 3). Poprzez spotkania z uczniami, warsztaty edukacyjne czy obecność dzielnicowych, policja nie tylko reaguje na zagrożenia, ale też aktywnie im zapobiega. Trzeba jednak podkreślić, że skuteczna profilaktyka wymaga zaangażowania wielu stron – nauczycieli, rodziców, pedagogów, psychologów oraz instytucji wspierających rozwój dzieci i młodzieży. Tylko wspólne, spójne działania mogą realnie wpłynąć na poczucie bezpieczeństwa uczniów i budowanie klimatu wzajemnego szacunku w szkołach.

Tabela nr 1. Działania profilaktyczne przemoc rówieśnicza prowadzone przez Komendę Powiatową Policji w Pile w 2024 r.

Edukacja i warsztaty	Kampanie społeczne	Wzajemna współpraca z nauczycielami i rodzicami
• organizowanie zajęć i warsztatów w szkołach na temat przemocy rówieśniczej, jej skutków i sposobów reagowania; • w ramach współpracy między instytucjami zapraszanie psychologów, pedagogów oraz ekspertów ds. przemocy do prowadzenia prelekcji; • stosowanie interaktywnych metod nauczania tj. konkursy interaktywne, scenki sytuacyjne oraz dyskusje.	• tworzenie oraz kolportaż plakatów, ulotek oraz materiałów edukacyjnych nt. instytucji pomocowych w przypadku zetknięcia się z tematem przemocy; • promowanie empatii oraz wzajemnego szacunku wśród młodych ludzi w mediach społecznościowych.	• szkolenie i warsztaty dla nauczycieli, które są pomocne przy rozpoznawaniu oraz przeciwdziałaniu przemocy rówieśniczej; • spotkania z rodzicami uczniów szkół średnich, uświadamiające m.in. jak reagować na przemoc oraz jak wspierać dziecko w przypadku przemocy ze strony rówieśników; • wzajemna współpraca z pedagogami szkół podstawowych oraz średnich z terenu powiatu pilskiego, mające na celu szybką reakcję oraz wdrożenie niezbędnych działań w przypadku zaistnienia przemocy na terenie placówek oświatowych.

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Pile

Analiza

Badania, których wyniki zostały przedstawione poniżej, dotyczą zjawiska przemocy rówieśniczej na terenie miasta Piła. Zjawisko przemocy rówieśniczej pozostaje jednym z poważniejszych wyzwań współczesnej szkoły i szerzej — życia społecznego młodzieży. Choć temat jest od lat obecny w dyskursie publicznym, badania lokalne pokazują, że wciąż istnieje duża rozbieżność pomiędzy tym, jak sytuację postrzegają dorośli, a jak jej rzeczywistość odbierają dzieci i młodzież. Badanie to stanowi istotny głos w dyskusji o przeciwdziałaniu przemocy rówieśniczej, ukazując realne potrzeby i doświadczenia młodych ludzi. Pokazuje też, jak kluczowe jest uwzględnianie perspektywy uczniów przy tworzeniu programów profilaktycznych oraz budowaniu kultury szkoły opartej na szacunku, empatii i otwartości. Tylko wsłuchując się w głos dzieci i młodzieży, możemy skutecznie tworzyć bezpieczne środowisko szkolne.

Tabela nr 2. Doświadczenie przemocy rówieśniczej.

Pytanie	Tak (%)	Nie (%)
Czy byłeś/aś świadkiem przemocy rówieśniczej w szkole?	76,3	23,7
Czy doświadczyłeś/aś przemocy rówieśniczej w szkole?	47,7	52,3

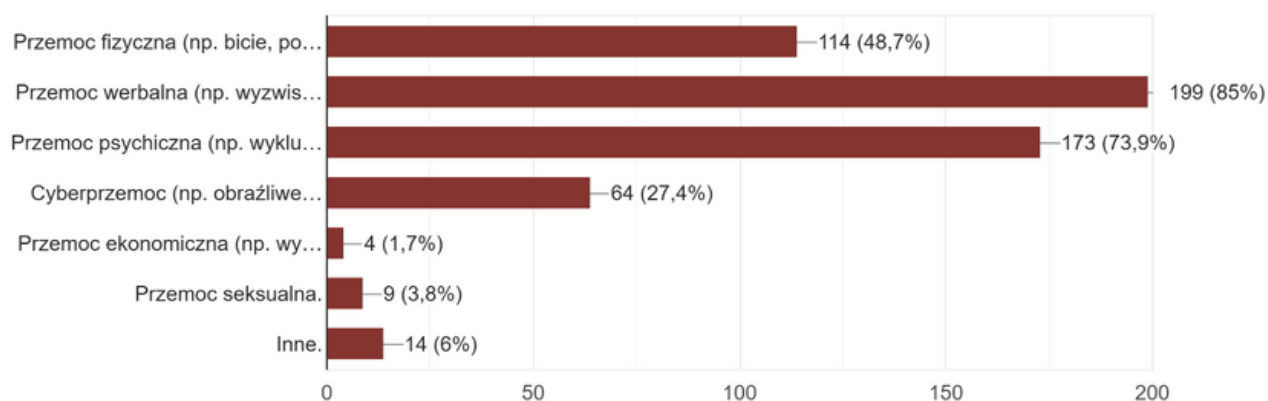
Źródło: Badania własne

Uzyskane wyniki pokazują, że przemoc rówieśnicza w szkole jest zjawiskiem powszechnym — aż 76,3% respondentów było jej świadkami, a niemal połowa (47,7%) doświadczyła jej osobiście.

Różnica między odsetkiem świadków a ofiar sugeruje, że przemoc często pozostaje obserwowana, ale nie zawsze bezpośrednio dotyka wszystkich uczniów. Dane te podkreślają potrzebę działań profilaktycznych i wsparcia zarówno dla ofiar, jak i świadków przemocy.

Jakie formy przemocy rówieśniczej najczęściej obserwujesz lub doświadczasz w szkole? (Zaznacz maksymalnie 3 odpowiedzi)

234 odpowiedzi

Źródło: Badania własne

Na podstawie uzyskanych odpowiedzi, najczęściej obserwowaną lub doświadczaną formą przemocy rówieśniczej w szkole jest przemoc werbalna. Obejmuje ona wyzwiska, obrażanie, wyśmiewanie czy groźby słowne. Na drugim miejscu znalazła się przemoc psychiczna, polegająca na celowym wykluczaniu z grupy, manipulacji emocjonalnej czy rozprzestrzenianiu plotek, co prowadzi do obniżenia poczucia własnej wartości ofiary. Przemoc fizyczna uplasowała się na trzecim miejscu i obejmuje takie zachowania jak popychanie, bicie czy inne formy naruszania nietykalności cielesnej. Następnie respondenci wskazywali na cyberprzemoc, czyli przemoc realizowaną za pomocą internetu i urządzeń cyfrowych, np. poprzez hejt w mediach społecznościowych, nękanie czy upokarzanie online.

W dalszej kolejności wskazywano na inne formy przemocy, które mogą obejmować różnorodne działania trudne do jednoznacznego zakwalifikowania. Na kolejnych miejscach pojawiła się przemoc seksualna (niewłaściwe komentarze, niechciany kontakt fizyczny) oraz przemoc ekonomiczna, polegająca na niszczeniu lub kradzieży rzeczy osobistych, szantażowaniu finansowym czy wymuszaniu pieniędzy.

Na podstawie uzyskanych danych najwięcej przypadków przemocy rówieśniczej ma miejsce podczas przerw szkolnych — wskazało tak 49,1% respondentów.

Na drugim miejscu znalazły się zdarzenia mające miejsce poza szkołą (16,2%), a na trzecim w przestrzeni internetowej (15,4%), co wskazuje na znaczący udział cyberprzemocy w codziennych doświadczeniach młodzieży. Inne miejsca wskazało 7,3% badanych, natomiast podczas lekcji do przemocy dochodzi według 12% respondentów.

Uzyskane wyniki jasno pokazują, że mimo podejmowanych działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży, do znacznej liczby incydentów przemocy dochodzi na terenie szkoły, szczególnie w czasie przerw oraz, choć rzadziej, również na lekcjach.

Fakt, że prawie połowa zdarzeń ma miejsce w czasie przerw, wskazuje na istotną potrzebę wzmacniania nadzoru, działań profilaktycznych i budowania pozytywnej kultury szkolnej także poza formalnymi zajęciami. Zwraca uwagę również to, że przemoc w szkole nie ogranicza się jedynie do przestrzeni fizycznej — cyberprzemoc i przemoc poza szkołą pozostają równie ważnymi obszarami zagrożeń.

Tabela nr 3. Reakcje nauczycieli i rodziców/opiekunów na zgłaszane przejawy przemocy rówieśniczej

Kto reaguje?	Zawsze(%)	Czasami (%)	Nigdy (%)
Nauczyciele	14,8	65,3	19,9
Rodzice/opiekunowie	47,7	52,3	13,1

Źródło: Badania własne

Z uzyskanych danych wynika, że reakcje nauczycieli na zgłoszenia przemocy rówieśniczej są często niejednoznaczne — aż 65,3% respondentów twierdzi, że nauczyciele reagują tylko czasami, a niemal co piąty uczeń (19,9%) deklaruje, że nauczyciele nie reagują wcale. Tylko 14,8% badanych uznało, że nauczyciele zawsze podejmują interwencję.

W przypadku rodziców i opiekunów sytuacja wygląda nieco lepiej: 40,7% uczniów wskazało, że rodzice zawsze reagują na zgłoszenia przemocy, a 46,2% — że robią to czasami. Odsetek uczniów, którzy uznali, że rodzice nigdy nie reagują (13,1%), jest niższy niż w przypadku nauczycieli.

Wyniki sugerują, że choć zarówno nauczyciele, jak i rodzice są w jakimś stopniu zaangażowani w reagowanie na przemoc, istnieje poważna potrzeba zwiększenia systematyczności i skuteczności tych działań w środowisku szkolnym.

Zwrócić należy uwagę na fakt, że niemal co piąty uczeń nie doświadcza żadnej reakcji ze strony nauczycieli po zgłoszeniu przemocy. Wskazuje to na konieczność wzmocnienia programów szkoleniowych z zakresu interwencji w sytuacjach przemocy oraz podkreślenia roli nauczycieli jako pierwszej linii wsparcia dla uczniów.

Respondenci wskazali kilka głównych powodów, dla których ofiary i świadkowie przemocy rówieśniczej nie decydują się na jej zgłaszanie:

- **Przekonanie, że zgłoszenie pogorszy sytuację — 36,7%**

To najczęściej wskazywany powód. Ofiary i świadkowie obawiają się, że ujawnienie przemocy doprowadzi do nasilenia ataków lub pogorszenia ich sytuacji w środowisku szkolnym.

- **Strach przed sprawcą — 25,3%**

Znacząca część uczniów odczuwa lęk przed zemstą lub dalszymi prześladowaniami ze strony sprawcy przemocy.

- **Brak zaufania do dorosłych — 16,5%**

Brak wiary w skuteczność pomocy ze strony dorosłych, takich jak nauczyciele czy rodzice, zniechęca uczniów do zgłaszania przypadków przemocy.

- **Doświadczenia związane z wcześniejszym brakiem reakcji na zgłoszenia — 9,7%**

Część uczniów opiera swoje decyzje o wcześniejsze, negatywne doświadczenia — kiedy ich zgłoszenia nie spotkały się z odpowiednią reakcją.

- **Inne powody — 7,6%**

Respondenci wskazali także inne, mniej zdefiniowane przyczyny niezgłaszania przemocy.

- **Brak pewności, czy dane zachowanie było przemocą — 4,2%**

Niewielka grupa uczniów nie zgłasza przemocy z powodu niepewności, czy obserwowane lub doświadczane zachowanie rzeczywiście kwalifikowało się jako przemoc.

Wyniki jasno wskazują, że najważniejszymi barierami w zgłaszaniu przemocy rówieśniczej są strach przed konsekwencjami oraz brak wiary w skuteczność pomocy ze strony dorosłych. Szczególnie niepokojące jest przekonanie tak dużej liczby uczniów (36,7%), że zgłoszenie może pogorszyć ich sytuację. To sygnał alarmowy, wskazujący na potrzebę budowania w szkołach klimatu bezpieczeństwa i zaufania, w którym uczniowie będą mieli pewność, że ich problemy zostaną potraktowane poważnie, a oni sami — objęci ochroną.

Jednocześnie brak reakcji na wcześniejsze zgłoszenia i niska rozpoznawalność przemocy podkreślają potrzebę stałej edukacji uczniów oraz wzmocnienia kompetencji dorosłych w reagowaniu na przemoc.

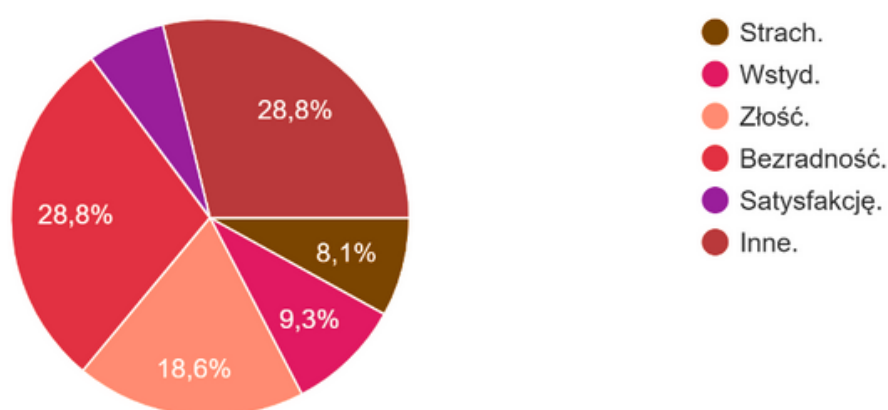
Na pytanie, czy doświadczanie lub obserwowanie przemocy wpływa na samopoczucie: zdecydowanie tak odpowiedziało 21,9% badanych, a raczej tak — 25,3%.

Łącznie więc prawie 47,2% uczniów przyznaje, że przemoc rówieśnicza wpływa na ich dobrostan emocjonalny. Trudno powiedzieć — wskazało 30,8%, co może sugerować, że nie zawsze są oni w stanie od razu rozpoznać lub nazwać swoje emocje. Raczej nie — 11,8%, a zdecydowanie nie — 10,1%, czyli w sumie około 21,9% uczniów twierdzi, że przemoc nie ma wpływu na ich samopoczucie.

Wykres nr 2.

Jakie emocje odczuwasz/odczuwałeś/aś w sytuacjach przemocy rówieśniczej?

236 odpowiedzi

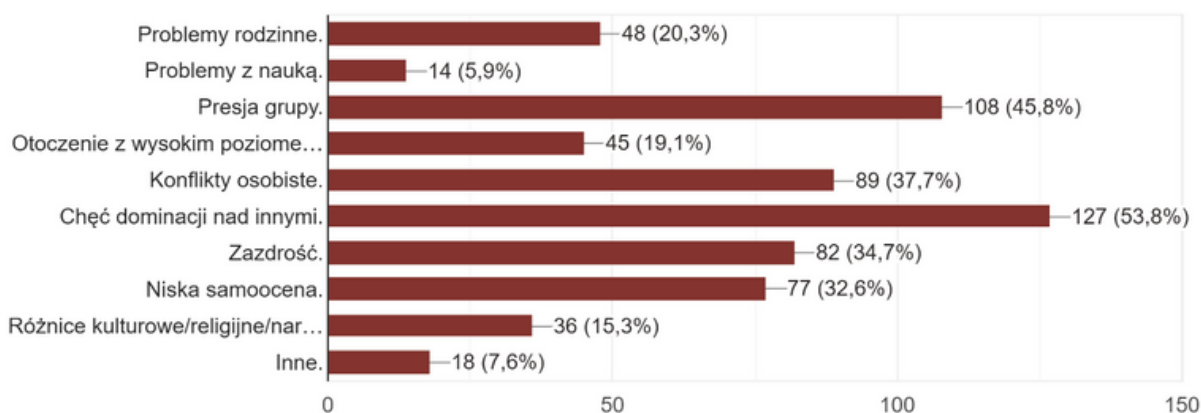
Źródło: Badania własne

Dane wyraźnie pokazują, że doświadczenie lub obserwowanie przemocy rówieśniczej w znaczący sposób wpływa na emocje i samopoczucie młodych ludzi. Prawie połowa uczniów odczuwa wyraźne obciążenie emocjonalne w związku z takimi sytuacjami. Najczęściej pojawiającymi się emocjami są bezradność i złość, co może świadczyć o silnym poczuciu braku wpływu na sytuację oraz frustracji. Wstyd i strach dodatkowo wskazują na duże poczucie zagrożenia i wewnętrznego zamknięcia w sobie. Zaskakująco — choć w niewielkim procencie — pojawiła się także satysfakcja (6,4%), co może wskazywać na pewne przypadki identyfikacji z agresorem lub akceptację przemocy jako sposobu rozwiązywania konfliktów.

Niepokojące jest również to, że aż 30,8% uczniów nie potrafi jednoznacznie określić wpływu przemocy na swoje samopoczucie, co może świadczyć o niskiej świadomości emocjonalnej lub o przyzwyczajeniu do obecności przemocy w codziennym życiu szkolnym.

Jakie Twoim zdaniem są główne przyczyny przemocy rówieśniczej? (Zaznacz maksymalnie 3 odp.).

236 odpowiedzi

Źródło: Badania własne

Analizując wskazania uczestników badania, najczęściej wskazywaną przyczyną przemocy rówieśniczej jest chęć dominacji nad innymi. Uczniowie dostrzegają, że pragnienie podporządkowania sobie innych rówieśników jest najważniejszym motywem zachowań przemocowych. Następnie wskazują presję grupy. Wielu sprawców działa pod wpływem nacisków ze strony grupy rówieśniczej, chcąc zdobyć akceptację lub utrzymać pozycję w hierarchii społecznej. Młodzież wskazuje także na konflikty osobiste.

Bezpośrednie nieporozumienia lub urazy między jednostkami często eskalują do form przemocy. Znaczny odsetek wskazuje na zazdrość. Różne jej przejawy (o sukcesy, popularność, relacje) są kolejnym impulsem do agresywnych zachowań. Badani odpowiadali także, że niska samoocena może wyzwać przemoc rówieśniczą. Osoby o obniżonym poczuciu własnej wartości mogą stosować przemoc jako sposób na chwilowe „wzmocnienie” swojego wizerunku lub pozycji. Młodzież wskazuje także problemy rodzinne.

Trudna sytuacja domowa, brak wsparcia emocjonalnego czy przemoc w rodzinie przekładają się na większe ryzyko stosowania przemocy przez młodzież. Otoczenie z wysokim poziomem przemocy czyli wzorce agresywnych zachowań obserwowane w środowisku społecznym (np. w osiedlach, mediach) również wpływają na częstsze występowanie przemocy rówieśniczej. Różnice kulturowe, religijne, narodowościowe oraz światopoglądowe, choć wskazywane przez respondentów rzadziej, nadal odgrywają istotną rolę jako czynniki sprzyjające przemocy rówieśniczej.

Szczególnie widoczne stają się w sytuacjach napięć, braku akceptacji dla odmienności czy niskiego poziomu tolerancji w grupie. W badaniu pojawiły się również odpowiedzi wskazujące na inne, niesprecyzowane przyczyny aktów przemocy, co sugeruje, że źródła agresji mogą być różnorodne i nie zawsze łatwe do jednoznacznego określenia.

Najbardziej wskazywaną przyczyną przemocy rówieśniczej były problemy z nauką. Choć trudności edukacyjne nie są najczęściej wymienianym powodem konfliktów, to jednak mogą prowadzić do narastania frustracji, obniżenia poczucia własnej wartości, a w konsekwencji do zachowań agresywnych wobec rówieśników.

Wyniki jasno pokazują, że przemoc rówieśnicza jest złożonym zjawiskiem, wynikającym zarówno z indywidualnych cech jednostek, jak i wpływów środowiskowych.

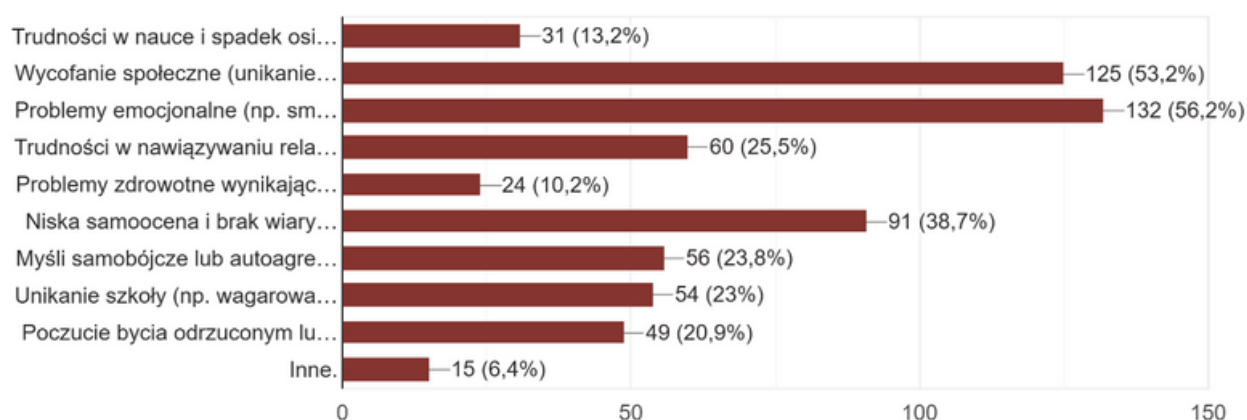
Najsilniejszymi motywami są potrzeba dominacji oraz presja grupy — co świadczy o ogromnej roli relacji społecznych i dynamiki grupowej w kształtowaniu zachowań przemocowych wśród młodzieży. Jednocześnie czynniki osobiste, takie jak niska samoocena czy problemy rodzinne, wskazują na głębsze podłoże emocjonalne i społeczne agresji.

Warto zauważyć, że choć różnice kulturowe czy problemy z nauką nie są głównymi przyczynami, to ich obecność wskazuje na konieczność budowania włączającego, wspierającego środowiska szkolnego, które minimalizuje ryzyko wykluczenia i marginalizacji.

Wykres nr 4.

Jakie są, według Ciebie, najczęściej występujące skutki doświadczania przemocy rówieśniczej? (wybierz maksymalnie 3 odpowiedzi).

235 odpowiedzi

Źródło: Badania własne

Według badanych, najczęściej występującymi skutkami doświadczania przemocy rówieśniczej są problemy emocjonalne, takie jak smutek, lęk czy depresja. To właśnie emocjonalne obciążenia pojawiają się jako pierwsza i najbardziej powszechna reakcja na przemoc. Następnie wskazywane jest wycofanie społeczne, czyli unikanie kontaktu z rówieśnikami, co często prowadzi do izolacji i pogłębia trudności emocjonalne.

Kolejnym poważnym skutkiem jest obniżenie samooceny i utrata wiary w siebie, które mogą mieć długofalowy wpływ na rozwój młodego człowieka. Respondenci wskazali również na trudności w nawiązywaniu relacji w przyszłości, co oznacza, że doświadczenia przemocy mogą zaburzać zdolność do budowania zdrowych, bezpiecznych więzi.

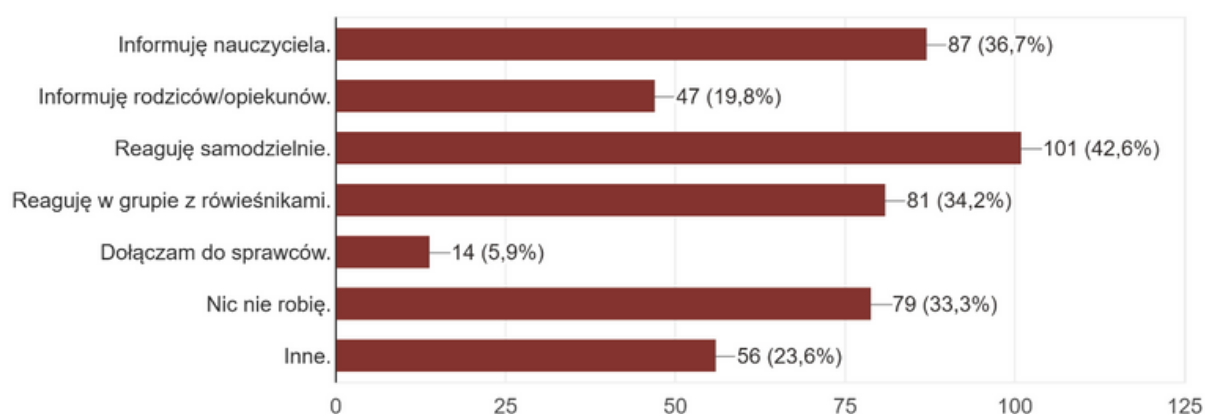
W niepokojącej liczbie przypadków ofiary przemocy deklarują myśli samobójcze lub podejmowanie zachowań autoagresywnych. Dość często pojawia się także unikanie szkoły poprzez wagarowanie, będące próbą uniknięcia zagrożenia. Inne wskazywane skutki to poczucie odrzucenia lub nieakceptacji w grupie rówieśniczej, trudności w nauce oraz spadek osiągnięć szkolnych, a także problemy zdrowotne wynikające ze stresu, takie jak bóle głowy czy brzucha.

Najrzadziej wskazywano na inne skutki, nieuwjęte w powyższych kategoriach. Warto w tym miejscu wskazać, że zgodnie z informacjami przekazanymi przez Komendę Powiatową Policji w Pile w 2024 r. na terenie naszego powiatu doszło do 20 prób samobójczych i jednego samobójstwa wśród nieletnich.

Wykres nr 5.

Jakie działanie podejmujesz, jeśli jesteś świadkiem przemocy rówieśniczej? (Zaznacz maksymalnie 3 odp.).

237 odpowiedzi

Źródło: Badania własne

W odpowiedzi na pytanie o działania podejmowane w sytuacji bycia świadkiem przemocy rówieśniczej, najwięcej badanych wskazało, że reagują samodzielnie, starając się w pojedynkę przerwać przemoc lub pomóc ofierze. Na kolejnym miejscu znalazło się informowanie nauczyciela o zaistniałej sytuacji, co pokazuje, że część uczniów dostrzega rolę dorosłych jako osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w szkole. Trzecim najczęściej wskazywanym działaniem było reagowanie w grupie z innymi rówieśnikami, co sugeruje, że wspólne wsparcie daje młodym ludziom większą siłę i odwagę do interwencji.

Niestety, dość znaczący odsetek uczniów przyznaje, że nie podejmuje żadnych działań, co może wynikać z obawy przed konsekwencjami lub poczucia bezsilności. Wskazywano również na inne działania, choć nie zostały one sprecyzowane. Rzadziej uczniowie informują rodziców lub opiekunów o zaobserwowanej przemocy, a najmniej liczna grupa przyznała się do dołączania do sprawców przemocy.

Wyniki pokazują, że większość uczniów stara się reagować na przemoc rówieśniczą, podejmując działania samodzielnie lub zgłaszając sytuację dorosłym. To pozytywny sygnał, świadczący o rosnącej świadomości społecznej i odpowiedzialności za innych. Jednakże fakt, że część świadków nie podejmuje żadnych działań albo, co gorsza, włącza się w zachowania przemocowe, podkreśla konieczność dalszej edukacji w zakresie odpowiedzialnych reakcji na przemoc oraz budowania wśród uczniów poczucia bezpieczeństwa i wsparcia.

Ważne jest, aby szkoły nie tylko promowały aktywną postawę wobec przemocy, ale także wzmacniały przekonanie, że każda reakcja – szczególnie zgłoszenie dorosłym – jest ważna i potrzebna, a osoby podejmujące interwencję mogą liczyć na ochronę i wsparcie.

Tabela nr 4.

Pytanie	Odpowiedzi i wyniki
Czy wiesz, gdzie zgłosić przypadek przemocy rówieśniczej w szkole?	Tak – 83,5% Nie – 16,5%
Czy kiedykolwiek próbowałeś/próbowałaś porozmawiać z rówieśnikiem, który krzywdzi Ciebie lub bliską Ci osobę?	Tak – 58,1% Nie – 41,9%
Czy Twoim zdaniem w szkole są podejmowane działania zapobiegające przemocy rówieśniczej?	Tak – 20,3% Nie – 36,0% Nie wiem – 43,6%

Źródło: Badania własne

Większość respondentów, bo aż 83,5%, deklaruje, że wie, gdzie zgłosić przypadek przemocy rówieśniczej w szkole, co świadczy o stosunkowo dobrej znajomości procedur i kanałów komunikacji w sytuacjach kryzysowych. Jednak wciąż 16,5% uczniów przyznaje, że nie wie, gdzie zgłosić takie zdarzenie, co wskazuje na potrzebę dalszego informowania i edukowania społeczności szkolnej w tym zakresie.

Pytanie o własne działania, 58,1% badanych przyznało, że próbowało porozmawiać z rówieśnikiem, który dopuszczał się przemocy wobec nich samych lub ich koleżanek/kolegów. Z kolei 41,9% nigdy nie podjęło takiej próby. Dane te pokazują, że znaczna część młodych ludzi jest gotowa na bezpośrednie, pokojowe rozwiązanie konfliktu, choć prawie połowa nadal nie decyduje się na rozmowę, być może z obawy przed konsekwencjami lub niepewnością, czy to skuteczny sposób. Zapytani o działania podejmowane przez szkołę w zakresie zapobiegania przemocy rówieśniczej, uczniowie odpowiedzieli bardzo różnie: tylko 20,3% uważa, że takie działania są podejmowane, 36% sądzi, że nie są, natomiast aż 43,6% nie ma na ten temat zdania. Tak wysoki odsetek osób niezdecydowanych może świadczyć o braku dostatecznego informowania uczniów o istniejących programach profilaktycznych lub o ich niewielkiej widoczności i skuteczności.

Analizując wyniki, widać, że świadomość procedur zgłaszania przemocy jest wysoka, jednak przekonanie o skutecznych działaniach zapobiegawczych w szkole jest znacznie niższe. Wielu uczniów nie dostrzega lub nie zna podejmowanych przez szkołę inicjatyw w tym zakresie. Co ważne, chociaż spora część młodych ludzi stara się samodzielnie rozwiązywać problemy, istnieje też znaczna grupa, która nie podejmuje żadnej próby interwencji, co może zwiększać ryzyko utrwalenia przemocy. Te dane pokazują potrzebę nie tylko wzmacniania działań profilaktycznych, ale przede wszystkim ich lepszej komunikacji i widoczności w oczach uczniów, by budować poczucie bezpieczeństwa i realnej troski o dobro społeczności szkolnej.

Wnioski

Przemoc rówieśnicza jest wciąż poważnym problemem w szkołach – najczęściej dochodzi do niej podczas przerw, ale także w czasie lekcji i poza szkołą.

Dominują formy przemocy werbalnej i psychicznej, choć występuje także przemoc fizyczna, cyberprzemoc oraz, w mniejszym stopniu, przemoc seksualna i ekonomiczna.

Reakcje nauczycieli i rodziców na zgłaszaną przemoc są często niewystarczające – przeważają odpowiedzi "czasami", a część uczniów w ogóle nie widzi reakcji dorosłych.

Główne przyczyny przemocy to: chęć dominacji, presja grupy, konflikty osobiste oraz zazdrość, ale też niska samoocena, problemy rodzinne i wpływ środowiska.

Skutki przemocy są poważne – obejmują problemy emocjonalne, wycofanie społeczne, niską samoocenę, trudności w nauce oraz myśli samobójcze.

Znaczna część uczniów wie, gdzie zgłosić przemoc, ale jednocześnie wielu nie wierzy w skuteczność podejmowanych działań profilaktycznych w szkole.

Świadkowie przemocy najczęściej reagują samodzielnie, ale niestety część z nich pozostaje bierna.

Częstą barierą w zgłaszaniu przemocy są: strach przed pogorszeniem sytuacji, brak zaufania do dorosłych, lęk przed sprawcą i wcześniejsze doświadczenia braku reakcji.

Rekomendacje dla nauczycieli

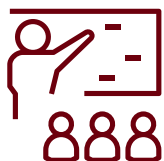
Aktywnie reaguj na każde zgłoszenie przemocy – nawet drobne incydenty nie powinny być bagatelizowane.

Buduj zaufanie uczniów – jasno komunikuj, że zgłoszenie problemu nie pogorszy ich sytuacji.

Regularnie edukuj uczniów o formach przemocy i zachęcaj do szukania pomocy.

Prowadź zajęcia profilaktyczne i integracyjne, wzmacniając pozytywne relacje w klasie.

Wspieraj świadków przemocy, ucząc ich bezpiecznego reagowania i odpowiedzialności za innych.

Rekomendacje

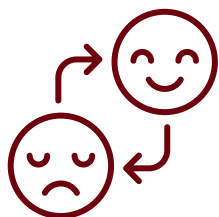
dla rodziców/opiekunów

Rozmawiaj regularnie z dziećmi o ich doświadczeniach w szkole i w sieci.

Wzmacniaj poczucie bezpieczeństwa – pokazuj, że zawsze mogą liczyć na Twoje wsparcie.

Obserwuj sygnały ostrzegawcze, takie jak wycofanie społeczne, spadek wyników w nauce czy zmiany nastroju.

Współpracuj ze szkołą – reaguj na informacje o przemocy i angażuj się w działania profilaktyczne.

Rekomendacje

dla dyrekcji i osób zarządzających placówkami oświatowymi

Zwiększ widoczność działań profilaktycznych – informuj uczniów i rodziców o inicjatywach antyprzemocowych.

Zapewnij jasne i dostępne procedury zgłaszania przemocy, z gwarancją ochrony zgłaszającego.

Wspieraj i zapewniaj szkolenie nauczycieli i pracowników szkoły w zakresie rozpoznawania, przeciwdziałania i odpowiedniego reagowania na przemoc.

Wprowadzaj programy budowania pozytywnej atmosfery w szkole, oparte na szacunku i odpowiedzialności.

Współpracuj z psychologami i specjalistami w celu udzielania wsparcia uczniom ofiarom i świadkom przemocy.

Badanie zachowań związanych z przemocą rówieśniczą ma ogromne znaczenie dla realnego zrozumienia sytuacji, z jaką mierzą się dzieci i młodzież w środowisku szkolnym. Przemoc rówieśnicza – zarówno werbalna, psychiczna, fizyczna, jak i cyberprzemoc – pozostaje poważnym problemem, mimo że szkoły deklarują podejmowanie działań profilaktycznych i interwencyjnych.

Uzyskane wyniki pokazują wyraźnie, że percepcja dorosłych (nauczycieli, rodziców, kadry zarządzającej szkołami) często znacząco różni się od rzeczywistych doświadczeń uczniów. Dorośli często zakładają, że podejmowane działania są wystarczające, że uczniowie czują się bezpiecznie i wiedzą, gdzie szukać pomocy. Jednak perspektywa dzieci i młodzieży wskazuje na coś zupełnie innego — wiele incydentów przemocy wciąż pozostaje nierozwiązanych, a reakcje dorosłych oceniane są jako niepełne lub spóźnione.

Dzieci i młodzież często nie zgłaszają przemocy z powodu strachu, braku zaufania lub wcześniejszych negatywnych doświadczeń. Część świadków przemocy pozostaje bierna, nie wierząc, że zgłoszenie czegokolwiek przyniesie realną zmianę. Jednocześnie skutki doświadczania przemocy — takie jak problemy emocjonalne, wycofanie społeczne, niska samoocena, a nawet myśli samobójcze — są głębokie i długofalowe.

To badanie pokazuje, że skuteczne przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej nie może opierać się wyłącznie na deklaracjach czy formalnych procedurach. Konieczne jest systematyczne wsłuchiwanie się w głos uczniów, badanie ich realnych doświadczeń i dostosowywanie działań do rzeczywistych potrzeb i oczekiwań młodych ludzi. Podkreślenia wymaga fakt, że szczerą, autentyczną komunikacją, budowanie kultury zaufania oraz realne zaangażowanie wszystkich dorosłych w środowisku szkolnym mogą znacząco wpłynąć na ograniczenie zjawiska przemocy rówieśniczej. Zmiana nie nastąpi sama — wymaga świadomego wysiłku, współpracy oraz konsekwentnego działania.

Wniosek jest jasny: aby skutecznie chronić dzieci i młodzież, musimy patrzeć na rzeczywistość ich oczami, a nie oczami dorosłych wyobrażeń. Tylko wtedy będziemy w stanie skutecznie reagować, przeciwdziałać przemocy i budować bezpieczne, wspierające środowisko szkolne.